

אדר ברה בעדרותיך

פרשת אמור
 "ב אייר תשפ"ג

את המסכת בפסת, וכבר עברו חמשה שבועות וחמשה ימים, אנא, פתח לבי בתורתך..."

ויש לעיין, אם יצא בכך חובת מצות הספירה, והוא יכול להמשיך לספור את שאר הימים בברכה? **הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א**, טען שלכאורה לא יצא, מאחר וזה לא נאמר בתורת 'ספירה' אלא בתור 'בקשה', כי ספירה היא השתוקקות לדבר מסוים, וכמו שאדם הרוויח ממון רב אזי סופר שטר ועוד שטר מתוך שמחה ועונג, כך להבדיל, אנו סופרים יום ועוד יום מתוך צפייה ליום מתן תורה, וממילא הספירה של האיש לא מבטאת שום תשוקה וכמיהה ליום הנכסף של מתן תורה, אלא דברי תחנונים, ובתורה נאמר, 'וספרתם לכם' וזה לא ספירה.

ויש מי שהביא בשם מרן **רבי חיים קניבסקי זצ"ל**, שעליו לספור בעודנו עומד באמצע תפילת שמונה עשרה, [היכן שמוטר להוסיף בקשות כגון ב'שמע קולנו'], מכיון שתפילת שמונה עשרה של מנחה הוא רק חיוב דרבנן, וספירת העומר לחלק מהדעות הוא חיוב מדאורייתא, לכן במקרה הנ"ל, עליו לספור מיד כשזכר גם אם הוא באמצע שמונה עשרה, כיון שאם יחכה לסיום תפילתו יפסיד את המצוה לגמרי.

החילוק בין הנושא אשה שנתגרשה פעמיים לשוחט אם על שני בנים

"**וישור אישה אתו ואת בנה לא תשחטו ביום אחד**" (כב, כח). עיין במסכת **חולין** (פב, א) דס"ל **לסומכוס** דהשוחט את שני בניה ואח"כ שחט את האם עובר בשני לאוין. **וצריך עיון**, מאי שנא דגבי כהן שנשא אשה שנתגרשה פעמיים דאינו לוקה אלא אחת, וכאן על שחיטה אחת עובר שני לאוין, והא המעשה הוא אחד כמו בנשא גרושה? (קה"י יבמות ס"ג).

ויש לומר, שהאיסור באותו ואת בנו הוא משניהם כאחד, ולא שחיטת האם היא האיסור אחר ששחט הבן, אלא מה ששחט האם **והולד** זה מהוה את האיסור, כדכתיב 'אותו ואת בנו לא תשחטו'. ואם כן בשחט שני בניה כל אחד מן הבנים הוא יוצר האיסור, דאם היה האיסור היה רק שחיטת האם, אזי כשנשחט בנה כבר אסורה היא, וכמו בגרושה. אבל כשהאיסור הוא "אותו ואת בנו" לא תשחטו, א"כ בזה נעשה האיסור ע"י שני בניה, ולכך יש כאן שני אסורים. משא"כ בגרושה אין נוסף בה כלום במה שנתגרשה מראובן ואח"כ משמעון, כיון דאין האיסור גרושת ראובן אלא השם גרושה שבה, ולא נוסף כלום בשם גרושה ע"י שתגרשה פעמיים.

נמילות חסדים אצל גדולי וצדיקי הדור

וברש"ר הירש על פסוק זה ביאר את עניין הדין של איסור שחיטת אם ובנה ביום אחד, וז"ל: כל הדרישות האלה מצטרפות למושג אחד: יחס האם של הבהמה לולדה. סבורים אנחנו, שנוכל להעז ולומר: מושג זה תופס אותה בחינה של הבהמה, שיש בה משום תחילת התקרבות לאופיו של אדם. אנוכיות, אהבה עצמית ודאגה לצורכי עצמה - הן הן המניע העז המפעיל את חיי הבהמה. הקרבה עצמית לצורך קיומו של הזולת, ודאגה מתמסרת לשלומו - הן המתגלות ברחמי האם של הבהמה בשעת לידה

שומע כעונה בספירת העומר ביום

"**וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאתכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימת תהינה**" (כג, טו). הנה, כתב **המשנה ברורה** סימן תפ"ט סעיף קטן ה: **לספור לעצמו** - דכתיב וספרתם לכם משמע שהמצוה חל על כל יחיד ויחיד. **והנה** משמע מזה דבספירה אינו כמו בשאר מצות התלוי באמירה לענין קידוש והבדלה וכיו"ב, דאם שמע לחבירו ונתכוין לצאת דיוצא בזה, משום דשומע כעונה, והכא גילתה התורה דלא יצא כל כמה דלא ספר בעצמו. אבל יש **מאחרונים** שכתבו דכונת התורה הוא, רק דלא נימא דמצוה זו אבית דין לבד קאי כמו בשמיטין ויובלות דכתיב שם וספרת לך, אלא קאי אציבור, אבל באמת אם שמע מחבירו שספר והתכוין לצאת וגם חבירו כוון להוציאו יצא כמו בכל מקום, דקיי"ל שומע כעונה. עכ"ל.

והנה בשולחן ערוך סימן תפ"ט סעיף ז כתב: שכח ולא בירך כל הלילה יספור ביום בלא ברכה. וכתב בספר **משולחן רבי אליהו ברוך**, דגם לשיטת הפוסקים שמועיל שומע כעונה בספירת העומר, מכל מקום מי ששכח לספור בלילה שדינו שסופר ביום בלא ברכה, בזה לא שייך שישמע מאחר את הספירה של היום, כי מה שספירת העומר מועלת גם לשיטת הסוברות שמצוות ספירה היא רק בלילה, בכל זאת מועלה ספירתו ביום כדי שיוכל להמשיך לספור בשאר הימים בברכה, והיינו משום שעל ידי ספירתו ביום, למרות שאין בזה קיום מצוה כלל, בכל זאת זה מועיל לעשות ליום זה תורת 'ספירה', וחשבון הימים עדיין נקראים תמימות, ולכן יוכל להמשיך לספור עם ברכה בשאר הימים.

ולכן כיון שהספירה של היום אין לו שם מצוה, אלא 'ספירה בלבד', לכך לא שייך פה דין ערבות ושומע כעונה, כיון שזה נאמר רק על קיום מצוה, ולא על ספירה שאינה מצוה, אלא כל מטרתה רק להחשיב את הימים לתמימות. עכ"ד.

אומנם למבואר בשער הציון שם סעיף קטן מ"ה, שהסיבה שאם סופר ביום הוא יכול להמשיך בשאר הימים לספור בברכה, הוא משום שיש ספק ספיקא, ספק ראשון, אולי ניתן לקיים את מצות ספירה גם ביום ולא רק בלילה, וספק שני, אולי כל יום הוא מצוה בפני עצמה.

נמצא לפי זה, שמה שסופר ביום, זה מועיל לא רק כדי לקיים תמימות, אלא יש בכך עשיית מצוה של ספירת העומר, ולכן מועיל גם בזה דין 'שומע כעונה'.

מעשה באחד שהתחיל להתפלל תפילת מנחה, דקות ספורות לפני השקיעה, והנה כשהגיע ל'אתה חונן לאדם דעת' נזכר לפתע שלא ספר אמש ספירת העומר, וגם במשך כל היום לא נזכר לספור. כעת, אם ימתין לסיום תפילתו, יהיה זה כבר בין השמשות, כך שלא יוכל להמשיך לספור את העומר בברכה בשאר הימים הבאים, [והיהודי הזה נוהג כ'כף החיים' שהכריע בסימן תפ"ט אות פ"ג, שאם נזכר בבין השמשות שלא ספר אתמול, וספר אז בלא ברכה, לא יוכל להמשיך לספור את שאר הימים בברכה]. לפתע עלה במוחו הברקה מעניינת. מה עשה? לפני שחתם 'ברוך אתה ה' חונן הדעת' [היכן שניתן לבקש בקשה אישית על הבנה בלימוד התורה הקדושה], פנה האיש אל בוראו: 'רבונו של עולם, היום כבר ארבעים יום לעומר, ואני אוהז רק ביבמות דף ו'... התחלתי ללמוד

ובשעת טיפול בוולד; והן הן תחילת ההתרוממות לאותה שיכחה עצמית, המאפיינת את אהבת האדם; ואהבת כל בני האדם איש לרעהו היא הקו האלוהי שבאצילות אופייו של האדם. ע"כ.

מסופר על מרן הסטייפלר זצ"ל, שלעת זקנותו, נכדו שהיה משמשו סיפר כי באחד הימים שהרבו אנשים לבוא לרב לברכות ועצות, והדבר היה למעלה מכוחותיו החלשים, החליט נכדו לנעול את הדלת כדי שזקנו יוכל לנוח קמעה. הסטייפלר הבחין שפסק הציבור להיכנס אליו, והבין שאחד מבני הבית נעל את הדלת, קם מיד ממקומו ופתח את הדלת לציבור הרחב. לאחר ששקע שוב בתלמודו הלך הנכד ושוב נעל את הדלת מבלי שזקנו ירגיש בדבר. שהבחין הרב שהדלת שוב נעולה קם שוב לפותחה, וכך הדבר חזר על עצמו כמה פעמים, לאחר שהבחין שנכדו הוא הנועל את הדלת, נענה ואמר לו: 'וכי מהיכן אתה יודע באיזה זכות אני חי, אולי דווקא בזכות שהנני מקבל את האנשים, ועושה עמהם חסד שמא בזכות זה אני חי!'

כמו כן סיפר תלמיד חכם מירושלים, שלאחר השואה שהגיע ללונדון נכנס ללמוד בישיבה, והיה הצעיר שבחבורה ולכן לא התאים לו עדיין הרמה הגבוהה בישיבה, והאפשרות היחידה להישאר בישיבה היה על ידי עזרת בחורים מבוגרים שיסכימו ללמוד עמו ולקדמו. והנה נמצאו שני בחורים בלבד שהסכימו ללמוד עמו, לאחד קראו טוביה ולשני משה.

סיים התלמיד חכם, שאכן ברבות הימים, רבים מתלמידי הישיבה גדלו לתלמידי חכמים. מכל מקום רק אותם שניים נהיו לגדולי הדור, הלא הם: גאב"ד עדה החרדית בירושלים רבי טוביה וייס זצ"ל, ולהבדלח"ט הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א.

סיפר אחד מתלמידי הגאון **רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל**: בתפילת שחרית באחד הימים ראיתי את הרב חולץ את התפילין לפני חזרת הש"ץ ובכוונתו לחזור לביתו.

הדבר היה חריג ממנהגו הרגיל, שכן הגרש"ז נהג לבוא ראשון לבית הכנסת ולצאת מאחרוני המתפללים, הסקתי מכך שכנראה הרב לא חש בטוב. ואכן התברר שהרב חש ברע ומחמת גודל הכאבים לא יכול להישאר עד סיום התפילה. התלות אליו בדרכו לביתו, והנה באמצע הדרך ניגש אליו יהודי לשאול שאלה. היות וחששתי למצבו של הרב הקדמתי ואמרתי לאותו אדם, שהרב לא חש בטוב, וכדאי שידחה את השאלה לזמן אחר.

אך הרב השתיק אותי ואמר: אם יש לו שאלה שישאל כעת. וכך בעודו מתייטר, האזין הרב בהארת פנים לשמוע את שאלתו. ושאל האיש: הורדתי את השטיחים מרצפת ביתי כי קשה לי לנקותם, אבל השכן שגר מתחתי טוען ששומע את הפסיעות שלי, האם עלי להתחשב בו ולהחזיר את השטיחים? השיב לו הרב: כי אכן ראוי להתחשב בו ולהחזיר את השטיחים. לאחר שהרב המשיך בדרכו, הלה נזכר בשאלה נוספת, [השמש של הרב הרגיש שהוא עומד להתפוצץ עליו], אולם הרב השתיקו שוב, והמשיך הלה לשאול: באיזה חומרי ניקוי הרב ממליץ לי לנקות את השטיחים? הרב בהארת פנים ענה לו בסבלנות, שיש חומר מיוחד לניקוי שטיחים ותפנה לחנות פלונית הסמוכה ותאמר לבעל החנות ששלחתי אותך ואני מבקש שתתן לו את היעוץ הטוב ביותר! הרב הבחין בארשת פניו שהביעו פליאה על הסבלנות של הרב אל השואל על אף שהיה מיוסר, פנה הרב ואמר לי: 'כאשר יהודי שואל שאלה, צריך להשיב לו!'

כמו כן מסופר על הרב מטשעבין זצ"ל, שכאשר עלה מבוכרה דרך פרס לארץ ישראל, בהגיעו בערב שבת לעירת הגבול אשבאבאד. בראות הפליטים היהודים פנים חדשות, ובשומעם כי רבינו בדרכו לארץ ישראל, התקבצו כולם סביבו וביקשוו לידע את בני משפחתם הגרים בארץ

ישראל שהם בחיים. האחד פנה ואמר: שמי כך וכך ויש לי אחות בחיפה ברחוב פלוני, והשני אמר: יש לי בן דוד בראשון לציון וכך עוד כמה הוסיפו לספר לרב על קרוביהם הדירים במקומות שונים בארץ.

סיפר גבאי הרבי, כי בליל שבת טרם עלה הרב לישון, שמעתי שאומר לעצמו, וחוזר על כל השמות שהזכירו לו, וכך חזר ושינן את השמות והכתובות של כל אחד ואחד. ואכן בבואו לארץ ישראל, יצר הרב קשר עם כולם, ואף אחד לא נעדר!

הרי מעשים אלו מלמדנו עד כמה היו גאוני הדור שותפים למעשה חסד בלבם הטהור והזך!

להשתדל ולפעול למניעת צער מהזולת

"ויניחהו במשמר לפרוש להם" (כד, יב). וכתב רש"י: ויניחהו לבדו ולא הניחו מקושש עמו. ששניהם היו בפרק אחד ויודעים היו שמקושש במיתה וכו'. אבל במקלל הוא אומר "לפרוש להם" שלא היו יודעים אם חייב מיתה אם לאו. ומפרש **השפתי חכמים**: דאילו היו מניחים אותם יחד, היה המקלל סבור שהוא חייב מיתה כמו המקושש, ולכן לא הניחו אותם יחד "שמא אין המקלל חייב מיתה ויצטער לשוא". ומעתה, הרי הדברים קל וחומר: אם כך הקפידה התורה ביחס למקלל רשע, שמא עלול הוא להצטער לשוא, אף שספק אם אמנם יצטער, על אחת כמה וכמה ביחס לכלל אדם שיש להזהר ביותר שלא לגרום לו צער כשלהו.

במספר מקומות נתנה התורה ציונים שונים שמטרתם אחת: למנוע צער מעניים ותשושי כח. שדבר מצוי לענותם (כלשון רש"י שמות כב, כא). רעיון מעניין הביא הגאון **רבי יעקב ניימן זצ"ל** (בספרו דרכי מוסר - פר' בהר) בשם הגאון **רבי אהרן בקשט זצ"ל** (אב"ד שאויל) כיצד חסה התורה על העני שלא לצער. ואלו דבריו: לכאורה צריך להבין: מדוע אמרה תורה להשאיר פאה מן הקמה והעני יבוא ויקצור, וכי לא היה יותר טוב שבעל השדה יקצור והעני יקח בלי שיצטרך לטרוח ולקצור בעצמו?!

אלא הטעם הוא, שהתורה הקדושה רצתה למנוע צער מהעני, כי כמו האמא כשכועסת על בנה, שולחת לו אוכל על ידי שליח, ובוודאי יש לבן צער מכך שאינו מקבל את האוכל היישר מיד אמו, כך העני שלא זכה שיהיה לו חלק בארץ הקדושה, הוא יצטרך לקבל לאכול מזולתו, ודאי יצטער מאד על כך, על כן אמרה התורה שהעני בעצמו יקצור, כדי שיקבל את האוכל ישר מאדמת ציון אמנו...

יש להסתפק ולדון האם מותר לאדם לצער וליסר את חברו החוטא על מנת שעל ידי כן ישוב בתשובה מחטאו. וכבר הובא דיון זה בספרים הקדושים. יש בנותן טעם להביא בהקשר לכך את מה שדרש **האלשיך** הק' בפסוק (שמות כא-לה) "וכי יגוף שור איש את שור רעהו... ומכרו את השור החי וחיצו את כספו וגם את המת יחצו". וכך דרש **האלשיך** הק': "**אם יגוף שור איש**" - אם החלק הבהמי, הוא היצר הרע שיש באיש - "יגוף את שור רעהו" - יצער וייסר את חברו כדי לעקור את החלק הבהמי שיש לחברו. אזי יענש המצער בכך "שיחצו את כספו" - שיאבד חלק ממה שיש לו. ומדוע לא הכל? מפני ש"גם אם המת יחצו" - עומדת לו גם זכות זו שהמית את היצר הרע של חברו, שעל ידי שציערו גילגל שישוב בתשובה.

יהי רצון שבימים מסוגלים אלו, נילך בדרכי גדולי וצדיקי הדור, בגמילות חסדים איש את רעהו, ונזכה לשפע ברכה והצלחה בכל העניינים אמין וכן יהי רצון.